

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de sayıları gittikçe artan otizmlili bireyler erken tanı, özel eğitim, sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerine erişim ve istihdam konusunda ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Otizmlili bireylerin başta eğitim ve sağlık hizmetleri olmak üzere yaşadıkları sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara etkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla Anayasa’nın 98. içtüzüğün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ederim.

G. Otlu
Çiçek OTLU

İstanbul Milletvekili

Günümüzde yaygın olarak rastlanan otizm spektrum bozukluğu, doğuştan gelen karmaşık bir nöro-gelişimsel farklılıktır. Otizmlili bireylerin başkalarıyla iletişim kurma, etkileşimli oyunlar oynama, arkadaş edinme gibi sosyal becerilerinde belirgin yetersizlikler görülmektedir. Otizm tanısı alan çocukların çoğunda farklı düzeylerde öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, hiperaktivite veya zihin yetersizliği de görülmektedir. Otizmin nedeni tam olarak bilinmemekte ancak nörobiyolojik nedenlerin, genetik nedenlerin ve çevresel faktörlerin otizmin görülmesine yol açabileceği belirtilmektedir. Amerikan Hastalıkları Kontrol Etme ve Önleme Merkezi’nin verilerine göre 2006 yılında her 150 çocuktan 1’inin otizm tanısı aldığı tahmin edilirken, 2025 yılında her 31 çocuktan 1’ini etkilediği kabul edilmektedir. Otizmin erkek çocuklardaki yaygınlığı kız çocuklarına göre daha fazladır. Türkiye’de son yıllarda otizm tanısı alan birey sayısında ciddi bir artış yaşanmaktadır. 2 milyonun üzerinde otizmlili birey ve otizm durumundan etkilenen 8 milyonun üzerinde aile ferdi bulunmaktadır. 0-18 yaş grubunda 700 bine yakın otizmlili çocuk ve genç vardır. Otizmlili bireyler eğitime ve sağlık hizmetlerine erişim, yetişkinlikte ise istihdam gibi konularda pek çok sorun yaşamaktadır.

Otizm konusunda en iyi tedavinin eğitim temelli uygulamalar olduğu anlaşılmıştır. Terapi ve tedaviler çocuğun sosyal ilişkilerinin ve iletişim becerilerinin artmasını sağlamaktadır. Erken tanı ve özellikle 3 yaşından önce alınan yoğun özel eğitim, çocuğun gelişimi için büyük önem taşımaktadır. Sunulan özel eğitim hizmetlerinin haftada en az 20 saat ve 12 ay devam edecek şekilde yoğun ve kesintisiz olması gerekmektedir. Erken tanı ve doğru eğitim uygulamaları ile yoğun olarak eğitim alan çocukların yaklaşık yüzde ellisinde otizmin belirtileri kontrol altına alınabilmekte, gelişim sağlanabilmekte ve bazı otizmlili çocuklar

ergenlik yaşına geldiklerinde akranları gibi yaşamlarına devam edebilmektedir. Ancak otizmli çocuklar için uygun bireyselleştirilmiş eğitim programları yeterli düzeyde değildir. Kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin çoğunun otizmli çocuklarla nasıl çalışacakları konusunda yeterli bilgi ve deneyimi yoktur. Nitelikli özel eğitim öğretmeni sayısı sınırlıdır.

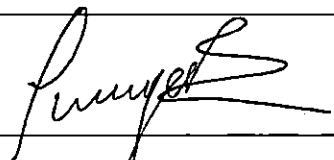
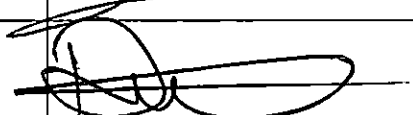
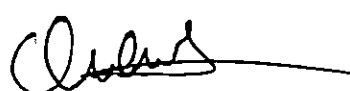
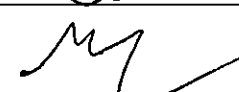
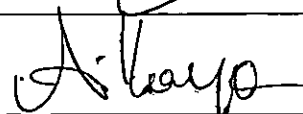
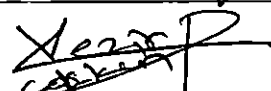
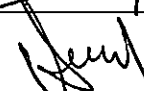
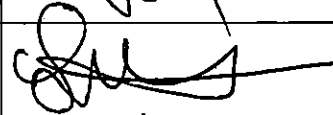
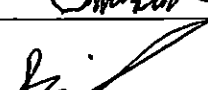
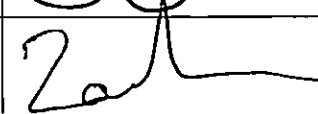
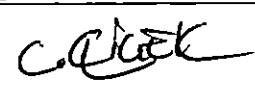
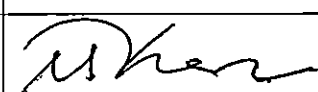
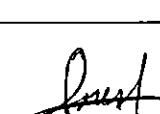
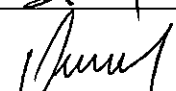
Otizmli bireylere erken yaşta tanı konması önemli olduğu halde kırsal bölgelerde tanı ve yönlendirme hizmetlerine erişim kısıtlıdır. Devlet hastanelerinde tanı süreci uzun sürmekte ve tanıyı koyacak uzman doktor bulunmamaktadır. Tanının geç konulması tedavi ve eğitim sürecinde gecikmeler yaratmaktadır. Otizmli bireyler için gereken psikiyatri, çocuk nörolojisi, ergoterapi, konuşma terapisi gibi alanlarda da eksiklikler bulunmaktadır.

Otizmli bireylerin en önemli sorunlardan birisi de rehabilitasyon merkezlerindeki kapasite ve kalite sorunlarıdır. Türkiye genelinde otizmli bireylere yönelik 19 adet rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır. Bu sayı yetersiz olduğundan aileler çocuklarının gelişimi için gereken yoğun bireysel terapileri özel merkezlerden almak zorunda kalmaktadır. Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun'a göre devlet, özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti alan bireylerin eğitim giderlerinin sadece bir kısmını karşıladığından aileler maddi olarak yük altına girmektedir. Başta özel sektörün işlettiği otizm rehabilitasyon merkezlerinde çeşitli yapısal, işlevsel sorunlar yaşanmaktadır. Otizm alanında uzmanlaşmış eğitmen, psikolog, özel eğitim öğretmeni sayısı yetersizdir. Personel sirkülasyonunun fazla olması otizmli bireylerin düzen ve rutin ihtiyacına zarar vermektedir. Rehabilitasyon merkezleri aşırı ses, parlak ışık vs. nedenlerle otizmli bireylerin duyu hassasiyetlerine uygun değildir. Sıklıkla meydana gelen şiddet olayları nedeniyle basında yer alan rehabilitasyon merkezlerindeki denetimler etkin ve şeffaf bir şekilde yapılmamaktadır. Küçük şehir ve köylerde otizme özgü merkezler yoktur veya çok sınırlıdır. Okullarda ve sosyal ortamlarda otizmli bireyler akran zorbalığına maruz kalabilmektedir. Sosyal hayatta otizmli bireyler dışlanabilmekte, bu nedenle aileler çocuklarını toplumdan soyutlamak zorunda kalmaktadır. Sosyal hayata katılamayan otizmli bireyler için oyun parkları, etkinlik alanları gibi sosyal alanlar da kapsayıcı değildir.

Yetişkin otizmli bireylerin iş gücüne katılımı çok düşüktür. Otizmli gençlere yönelik mesleki eğitim seçenekleri sınırlıdır. İŞKUR'un 2024 verilerine göre 43 otizmli birey aktif olarak çalışmakta, 80 kişi iş aramaktadır. Tohum Otizm Vakfı verilerine göre vakıf aracılığıyla bugüne kadar 35'ten fazla otizmli birey istihdam edilmiştir. Yaklaşık 2 milyon otizmli birey olduğu düşünülürse, istihdam oranı oldukça düşüktür.

Aileler, özel eğitim, terapi, bakım masrafları nedeniyle ciddi ekonomik ve psikolojik yük altına girmektedir. Hem ekonomik hem de psikolojik yüklerle baş etmeye çalışan ailelere rehberlik, danışmanlık ve sosyal yardım hizmetleri yeterince verilmemektedir. Aileler yaşlandığında otizmli bireylerin yaşamlarını bağımsız sürdürebilmeleri için yeterli destek sistemi de bulunmamaktadır. 2 Nisan 2023 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından duyurulan “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı (2023–2030)’nın tam olarak uygulanmaması ve otizmli çocuğa sahip ailelere duygusal çöküş, öfke veya kriz durumlarında yardımcı olabilecek tam teşekküllü hastaneler bünyesinde “Kritik Müdahale ve Güvenli Alan” adı altında çok disiplinli acil müdahale hizmet birimleri kurulmasına yönelik model geliştirilecektir” ifadesinin eylem planından çıkartılması kamuoyunda tepkilere neden olmuştur.

Anayasası'nın 42. maddesine göre herkes eğitim ve öğrenim hakkına sahiptir. 10. ve 61. maddeleri, engelli bireylerin korunması, sosyal güvenlik ve eşitlik ilkeleri kapsamında devletin özel yükümlülüğü olduğunu belirtmektedir. 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun kapsamında otizmli bireyler, "engelli birey" statüsündedir. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre devletin, korunmaya muhtaç engelli bireylerin barınma, bakım, danışmanlık ve rehabilitasyon hizmetlerini sağlaması gerekmektedir. Ancak mevcut durum bu yükümlülükleri tam olarak yerine getirmediğini göstermektedir. Otizmli bireylerin başta eğitim ve sağlık hizmetleri olmak üzere yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, bu sorunlara etkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve ailelerin desteklenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

1	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	ŞİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	